

5. Луцків О. М., Максимчук М. В. Інституційне середовище регіональної структурної політики / О. М. Луцків, М. В. Максимчук // Регіональна економіка. – 2014. – № 3. – С. 37-47.
6. Попадинець Н. М. Стратегічні цілі державної структурної політики України / Н. М. Попадинець // Регіональна економіка. – 2014. – № 1. – С. 175-183.
7. Притула Я. В., Кузенко Н. В. Структурні реформи і регіональна конвергенція в Україні / Я. В. Притула, Н. В. Кузенко // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 7-16.
8. Балинська Ю. І. Особливості регіональних програм використання відновлюваних джерел енергії / Ю. І. Балинська // Регіональна економіка. – 2014. – № 1. – С. 165-174.
9. Козоріз М. А. Напрями модернізації механізмів реалізації державної політики регіонального розвитку в Україні / М. А. Козоріз // Регіональна економіка. – 2013. – № 2. – С. 52-61.
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

Белая С. А. Влияние децентрализации на стимулирование экономического роста территориальных общин на Украине.

В статье исследованы особенности реализации и направленность процессов децентрализации как составляющей реформирования государственной региональной политики; определено специфику и потенциал влияния децентрализации на стимулирование экономического роста территориальных общин на Украине. В статье рассмотрены основные направления бюджетной децентрализации, определены приоритеты формирования экономических стимулов к саморазвитию и стимулированию экономического роста территориальных общин.

Ключевые слова: децентрализация; территориальные общины; полномочия; местное самоуправление; экономический рост; экономические стимулы; саморазвитие общин; бюджетная децентрализация; реформа территориальной организации власти; государственная региональная политика; Украина.

Bila S. O. Decentralization influence on stimulating Ukrainian territorial community's economic growth

This article explores the peculiarities of realization and orientation of decentralization processes as a part of reforming the state regional policy; specific features and potential impact of decentralization on stimulating economic growth of local communities in Ukraine. In the article reviewed the main directions of fiscal decentralization, the priorities in creating economic incentives for self-development and promote growth of local communities in Ukraine.

Keywords: decentralization; municipalities; authority; local government; economic growth; economic incentives; self-development communities; fiscal decentralization; reform of the territorial organization of power; state regional policy; Ukraine.

УДК 338.242:334.012

Біла І. С.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ В УКРАЇНІ

У статті визначені пріоритети державного регулювання підприємництва в сучасних умовах в Україні. Автор стверджує, що наявні особливості державного регулювання підприємництва в Україні – прорахунки і недоліки у закріпленій на державному рівні концепції державного регулювання підприємництва; деформації у розвитку великого бізнесу та формальна спрямованість на розвиток середнього і малого бізнесу – зумовлюють активізацію зусиль

держави. Основними пріоритетними діями держави в сучасних умовах мають стати: радикальна перебудова взаємин держави та підприємницького сектору в фінансово-кредитній сфері; активізація зусиль держави у стимулюванні продукування інновацій підприємницьким сектором та здійсненні інноваційного прориву в економіці України та зміна формальної, декларативної боротьби з корупцією та тіншовою економікою на дієві і реальні механізми усунення позаринкових форм впливу на економіку в цілому, та підприємництво зокрема.

Ключові слова: держава, підприємницький сектор, державне регулювання підприємництва, особливості державного регулювання підприємництва, пріоритети державного регулювання підприємництва.

Переоцінити роль підприємництва для ринкової системи господарювання складно. Останнє пов'язано із значними його можливостями у забезпеченні реструктуризації економіки, розвитку інноваційної складової економіки та підвищенні її інвестиційної спрямованості. Підприємництво за своєю суттю та значенням для економіки є низькозатратною стратегією як економічного зростання, так і економічного розвитку. Важливим аспектом розвитку підприємницького сектору є його взаємодія із державою. Світова практика показує, що взаємодія держави та підприємницького сектору в складних, невизначених умовах розвитку економіки завжди потребувала видимих та конкретних форм. Однак, обмеженість фінансових ресурсів стає зрозумілим, що держава не здатна бути всеохоплюючим та всепідтримуючим елементом ринкової системи господарювання, а широкий спектр запланованих заходів та розпорошеність зусиль держави тільки зменшує ефективність системи державного регулювання підприємництва. Це ставить перед практикою і наукою питання визначення пріоритетних напрямів впливу держави на процеси розвитку підприємницького сектору.

Дослідженню проблем взаємодії підприємницького сектору з державою присвячені праці таких вітчизняних науковців як: В. Бодрова, З. Варналія, Л. Воротіної, А. Гальчинського, В. Гейця, А. Гриценка, Б. Данилишина, М. Долішного, С. Дриги, Б. Кваснюка, М. Козоріза, В. Кредісова, В. Мандибури, С. Мочерного, В. Савчука, В. Сизоненка, М. Узунова, А. Шегди та ін. У роботах цих вчених висвітлюються фундаментальні основи розвитку підприємництва, підприємницького менеджменту, підприємницької поведінки, доводиться необхідність соціально-економічного розвитку підприємництва як важливого компонента ринкової економіки, досліджуються процеси становлення та розвитку підприємництва в Україні, висвітлюються фактори, які заважають активізації інноваційної діяльності в секторі підприємницької діяльності. Крім того, науковцями ведеться пошук відповідей на методологічні й макроекономічні питання регулювання державою трансформаційної економіки та меж її втручання, визначені деякі проблеми становлення та розвитку підприємництва, в тому числі малого, запропоновані засоби підтримки підприємництва в період трансформацій тощо.

Разом із тим, незважаючи на досить значну кількість опублікованих праць та їх наукову і практичну цінність, поза увагою залишаються чимало теоретичних і практичних аспектів проблематики. Так, на нашу думку, потребує подальших досліджень визначення пріоритетів державного регулювання підприємництва в сучасних умовах в Україні. Останні чітко б окреслили поле взаємодії держави та підприємницького сектору, зробили б її більш цілеспрямованою, ефективною та адекватною умовам розвитку економіки.

Отже, мета даної статті – визначити сучасні пріоритети державного регулювання підприємництва в Україні з метою підвищення ефективності цієї складної системи взаємодії.

Створена в Україні система державного регулювання підприємництва характеризується низькою ефективністю. Вона, по-перше, не набула функцій економічного стимулювання розвитку підприємництва, а й досі характеризується переважним використанням адміністративних заходів впливу; по-друге, не є системою ефективної взаємодії держави та бізнесу та характеризується відсутністю акцентів на необхідності врахування як світового досвіду побудови системи державного регулювання підприємства, так і вітчизняних особливостей вже створеної за роки незалежності системи.

Так, сучасними особливостями державного регулювання підприємництва, які були досліджені нами в окремій статті, є наступні:

- наявність прорахунків і недоліків у закріпленій на державному рівні концепції державного регулювання підприємства;
- наявність деформацій у взаємовідносинах держави та підприємницького сектору, пов'язаних із зрощенням великого бізнесу і влади, значним розвитком тіньового сектору та корумпованістю адміністративно-бюрократичного апарату;
- формальна спрямованість державного регулювання підприємства на розвиток середнього і малого бізнесу, що виявилось у неможливості розкриття їх потенціалу у формуванні і розвитку середнього класу [0].

Названі особливості державного регулювання підприємства в Україні зумовлюють необхідність пошуку оптимальної форми взаємодії держави та підприємницького сектору на основі компромісних рішень суспільства і влади, а не олігархічних груп та владних структур. Основними пріоритетами державного регулювання підприємства в Україні мають стати:

1) Радикальна перебудова взаємин держави та підприємницького сектору в фінансово-кредитній сфері.

Найбільшою проблемою, на наше переконання, в фінансово-кредитній сфері є практично відсутність можливостей доступу до банківського кредиту з боку підприємницького сектору через коливання валютного курсу, високий рівень процентних ставок, надмірні вимоги до вартості застави тощо. Останнє практично унеможливає використання підприємницьким сектором зовнішніх фінансових ресурсів та забезпечення економічного зростання.

Першочерговим завданням для України у цьому напрямку є сприяння переорієнтації кредитних ресурсів банківської сфери на довгострокове кредитування суб'єктів підприємницького сектору, особливо у сучасний кризовий період розвитку країни. Зацікавленість банківського сектору у довгостроковому кредитуванні підприємницького сектору на сучасному етапі залишається досить низькою. Крім того, варто зазначити, що і політику держави в фінансово-кредитній сфері важко назвати адекватною економічним умовам розвитку. Мова йде про запровадження гнучких валютних курсів, високий рівень іноземного капіталу у статутному капіталі банків України та практично відсутній державний контроль в цій сфері, використання елементів політики “дорогих грошей” тощо. Означене посилює незначне задоволення банківською системою потреб підприємницького сектору, а високий рівень

процентних ставок та різке коливання валютних курсів зумовлює зменшення обсягів інвестиційної діяльності в економіці.

Така ситуація потребує перебудову у стосунках держави та підприємницького сектору в фінансово-кредитній сфері. Так, питаннями, що потребують нагальних дій держави є повернення до контрольованих валютних курсів, збільшення обсягу вітчизняного капіталу в банківській сфері, підвищення рівня капіталізації банківського сектору, спрямування грошово-кредитної політики держави на подолання кризових явищ і підвищення кредитної спроможності комерційних банків.

Зрозуміло, що складності у зменшенні позичкових процентних ставок комерційних банків пов'язані із банківськими процентними ставками. Якщо їх зменшення означатиме зниження, і без того слабкої, довіри населення до банківської системи і банківських вкладів, то це питання практично неможливо розв'язати з боку банківських структур. В цьому випадку, держава має взяти на себе реалізацію поставленої мети та створити можливості для кредитування підприємницького сектору. В цьому напрямку видається доцільним видається створення Фонду довгострокового кредитування та інвестування, який, акумулюючи державні кошти та кошти Національного банку України, міг би цілеспрямовано використовувати їх для реалізації пріоритетних для країни інвестиційних проектів, через надійні вітчизняні банківські установи. Такі установи могли б займатися кредитуванням підприємницького сектору, використовуючи преференційні процентні ставки, частина яких погашалась би державою.

Крім того, враховуючи обмеженість кредитних ресурсів комерційних банків, необхідним є створення державних кредитостимулюючих програм. Механізм реалізації такої форми державної підтримки полягає у визначенні пріоритетних галузей економіки та позичальників для першочергового кредитування, наданні державних гарантій та преференцій банкам-реалізаторам таких програм.

2) Активізація зусиль держави у стимулюванні продукування інновацій підприємницьким сектором та здійсненні інноваційного прориву в економіці України.

Не таємниця, що на сьогоднішній момент інноваційна діяльність більшості вітчизняних підприємств залишається на досить низькому рівні, Україна поки що розвивається без істотного використання наукових досліджень, а інноваційна продукція освоюється здебільшого шляхом використання наявних обладнання та технологій. Такий тип інноваційного розвитку має досить вузькі межі й майже неспроможний підтримувати конкурентоспроможність підприємств протягом тривалого часу через наявність фінансових обмежень для здійснення інноваційної діяльності підприємствами України.

Основними чинниками, які зумовлюють недостатній розвиток інноваційної діяльності і, на нашу думку, посилюють необхідність підвищення ролі держави в інноваційній сфері, є низький рівень витрат держави на інноваційну сферу, в тому числі низький рівень відповідальності за науку та впровадження НДДКР; відсутність сформованої інноваційної інфраструктури; відсутність механізмів комерціалізації результатів завершених науково-технічних розробок і передачі їх до сфери виробництва; високий економічний ризик залучення інвестицій у сферу високотехнологічного виробництва; слабка інноваційна спрямованість діяльності малого та середнього підприємництва; відсутність достатньо стимулюючого

інноваційного пільгового оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності; неопрацьованість методик і механізму управління інноваційною діяльністю на рівні підприємств, що зумовлює несприйнятливність підприємств до інновацій; моральне та фізичне старіння науково-виробничої бази, в тому числі старіння наукових кадрів і послаблення притоку талановитої молоді тощо.

Проте низький рівень наукоємності вітчизняного виробництва визначається не тільки дефіцитом фінансових ресурсів, недостатністю державних стимулів і пільг. Проблемою є те, що в структурі національної економіки домінують низькотехнологічні галузі, які природно є мало наукоємними (добувна, паливна, харчова, легка промисловість, агропромисловість).

Означена ситуація потребує не тільки затвердження на державному рівні концепції кооперації зусиль державного і приватного секторів у сфері фінансування інновацій, але знаходження механізмів її реалізації. Необхідною є підтримка інноваційного підприємництва у пріоритетних галузях економіки, які б забезпечили конкурентні переваги України в умовах глобалізації. Такими галузями можна назвати: ресурсозберігаючі технології; нові види продукції; біотехнології; ракетно-космічні, авіакосмічні і оборонно-промислові технології; нанотехнології.

З метою реалізації останнього держава має використати всі можливі інструменти впливу, в першу чергу – в податковій та фінансово-інвестиційній сферах, а також у вигляді прямого бюджетного фінансування. Не можна не погодитись, що позитивними моментами у врегулюванні податкових пільгових відносин між державою і суб'єктами господарювання, завдяки прийняттю Податкового кодексу України, стали: запровадження спеціальних інвестиційних пільг для новостворених підприємств, підприємств із щорічним доходом до 3 млн. грн. (до 20 працівників) з метою залучення інвестицій в оновлення основних засобів, створення додаткових робочих місць, збільшення обсягів виробництва, робіт, послуг; звільнення від оподаткування виробників деяких галузей і сфер економіки, за умови, що кошти, вивільнені від оподаткування, спрямовуватимуться на збільшення обсягів виробництва, переоснащення матеріально-технічної бази, запровадження нових технологій тощо. Однак, цей нормативно-правовий акт утвердив недостатність податкових стимулів в інноваційній сфері, особливо підприємствам виробничої сфери (поза увагою залишилися такі галузі як медицина, виробництво машин і устаткування тощо).

В фінансово-інвестиційній сфері інноваційні стимули взагалі або практично відсутні, або є вкрай неієвими. Що ж стосується прямого державного фінансування технологічних інновацій, то воно має низьку результативність, а його розміри є недостатніми для інноваційного прориву. Варто зазначити, що такий інструмент державної підтримки несе в собі і певні загрози, оскільки потребує розробку та запровадження чіткої системи державних замовлень, підтримку високої відповідальності до витрачання коштів суб'єктами такого фінансування та отриманого кінцевого результату. Крім того, будь-які преференції повинні мати чітко визначені терміни та завдання, які реалізуватимуться за рахунок держави.

3) Зміна формальної, декларативної боротьби з корупцією та тіньовою економікою на дієві і реальні механізми усунення позаринкових форм впливу на економіку в цілому, та підприємництво зокрема.

Наявність тіньової економіки і різних форм девіацій в економічному житті, з

одного боку, загострюють і мультиплікативно посилюють негативні прояви кризових явищ в економіці, особливо в умовах трансформаційних змін, оскільки, чим суперечливішою, менш чіткою та інтенсивнішою є позиція держави щодо порушень своїх вимог економічними суб'єктами, тим більшим є рівень тінізації економіки. З іншого боку, наявність позаринкових форм впливу на підприємницький сектор нівелює зусилля держави та не дозволяє виявити весь позитивний потенціал впливу держави на підприємницьку активність.

Неадекватність законодавства та можливість його недотримання призвело до того, що населення не тільки втратило довіру до влади, але й прагне підтримувати з чиновниками неформальні стосунки, перетворюючи тим самим державу із формальної установи на множину приватних осіб, які мають владні повноваження та можливості надання платних організаційно-правових послуг [3, с. 131]. І не дивлячись на останні зміни, які відбуваються в суспільстві, такі явища як тіньова економіка та корупція продовжують знаходити "елементи живлення".

Позитивні зрушення у напрямку усунення підґрунтя для існування тіньової економіки можливі лише за умови єдиної програми скоординованих дій держави для створення максимальної прозорості та врегульованості економічних відносин у суспільстві. Серед основних напрямів реалізації такої програми, які сприятимуть зменшенню або усуненню позаринкових форм впливу на підприємництво, на нашу думку, можна виділити наступні:

а) посилення реальних заходів прямої боротьби держави з проявами тінізації підприємницької діяльності через притягнення до адміністративної відповідальності суб'єктів підприємництва, що здійснюють незареєстровану і (або) неліцензовану діяльність, повністю або частково уникають оподаткування доходів, сприяють розвиткові хабарництва в органах державної влади, та через посилення ефективності правової системи тощо. Останнє сприятиме підвищенню ризику здійснення тіньової підприємницької діяльності. Однак, слід зауважити, що вказані заходи можуть бути дієвими лише за умови усунення впливу інших факторів, що сприяють розвитку тінізації підприємницької діяльності. Адже посилення заходів контролю за дотриманням законності суб'єктами підприємницької діяльності може зіграти зворотну роль і стати каталізатором поширення хабарництва в державних контролюючих органах і поглиблення тінізації підприємницької діяльності.

б) прийняття та здійснення державної програми детінізації бізнесу, як малого і середнього, так і великого, в напрямках вдосконалення системи державної підтримки шляхом посилення стимулів до ділової активності та підвищення рівня вигод від ведення легальної підприємницької діяльності; націоналізації промислових об'єктів, які були захоплені незаконно або із значними порушеннями права та моралі; вдосконалення системи державного регулювання, тобто, зниження реального рівня витратності комплексу адміністративно-економічних процедур, пов'язаних із створенням та веденням власної справи; зниження податкового тиску з боку держави на мале підприємництво. Означене, на нашу думку, повинно призвести до підвищення привабливості функціонування в легальному секторі економіки для діючих і потенційних суб'єктів малого підприємництва, а отже підвищити їх якісні показники розвитку.

в) повне виключення практики поєднання в одній особі владних функцій і

функцій здійснення господарської діяльності, що забезпечило б унеможливлення використанням посадовою особою прав і обов'язків, пов'язаних із її посадою, з метою незаконного одержання тих чи інших благ, здійснення підприємницької діяльності, маючи певний вплив на своїх конкурентів. Для цього необхідним є прозоре використання механізму кримінальної відповідальності представників державної влади за обмеження конкуренції на ринку, за використання особистих стосунків високих посадових осіб у лобюванні інтересів окремих підприємницьких структур, за неправомірний та непрозорий розподіл державних коштів тощо.

г) запровадження в рамках регуляторної політики системи державного захисту прав підприємців, що сприятиме уникненню фактів перевищення повноважень посадовими особами державних органів влади через ненормативне втручання у підприємницьку діяльність. З цією метою доцільно активізувати роботу місцевих громадських організацій з питань захисту прав підприємців, до яких суб'єкти господарювання мають можливість надавати пропозиції щодо усунення тих чи інших перешкод у ході підприємницької діяльності, а також повідомляти про випадки ненормативного втручання посадових осіб у їхню діяльність [2, с. 52]. Означене сприятиме зменшенню корупції, покращенню підприємницького клімату в країні, протидії проявам штучних перешкод у здійсненні права на підприємницьку діяльність.

Висновки. Отже, основними пріоритетами державного регулювання підприємництва мають стати: радикальна перебудова взаємин держави та підприємницького сектору в фінансово-кредитній сфері; активізація зусиль держави у стимулюванні продукування інновацій підприємницьким сектором та здійсненні інноваційного прориву в економіці України та зміна формальної, декларативної боротьби з корупцією та тіньовою економікою на дієві і реальні механізми усунення позаринкових форм впливу на економіку в цілому, та підприємництво зокрема. Їх реалізація, на нашу думку, дозволить скоординувати зусилля держави на вирішення головних задач соціально-економічного розвитку та розв'язати суперечність між важливістю державного регулювання підприємницької діяльності та необхідністю виважених дій держави в умовах обмежених фінансових ресурсів.

Використані джерела:

1. Біла І. С. Особливості державного регулювання підприємництва в сучасних умовах в Україні / І. С. Біла // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право : зб. наукових праць – 2014. – Випуск 24. – С. 55-60.
2. Надрага В. І. Тіньові економічні практики в системі соціальних ризиків / В. І. Надрага // Український соціум. – 2013. – № 3 (46). – С. 126-137.
3. Варналій З. С. Пріоритети вдосконалення державної політики розвитку малого підприємництва в Україні / З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, Д. С. Покришка // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 2 (31). – С. 49-54.

Беляя И. С. Приоритеты государственного регулирования предпринимательства в современных условиях в Украине.

В статье определены приоритеты государственного регулирования предпринимательства в современных условиях в Украине. Автор утверждает, что имеющиеся особенности государственного регулирования предпринимательства в Украине – просчеты и недостатки в закреплённой на государственном уровне концепции государственного регулирования предпринимательства; деформации в развитии крупного бизнеса и формальная направленность на развитие среднего и малого бизнеса – обуславливают активизацию усилий государства. Основными приоритетными действиями государства в современных условиях должны стать:

радикальная перестройка отношений и предпринимательского сектора в финансово-кредитной сфере; активизация усилий государства в стимулировании выработки инноваций предпринимательским сектором и осуществлении инновационного прорыва в экономике Украины и изменение формальной, декларативной борьбы с коррупцией и теневой экономикой на действенные и реальные механизмы устранения вне рыночных форм воздействия на экономику в целом, и предпринимательство в частности.

Ключевые слова: государство, предпринимательский сектор, государственное регулирование предпринимательства, особенности государственного регулирования предпринимательства, приоритеты государственного регулирования предпринимательства.

Bila I. S. Priorities of state regulation of business in modern conditions in Ukraine.

The paper defines the priorities of state regulation of business in modern conditions in Ukraine. The author argues that the available features of state regulation of business in Ukraine - the failures and shortcomings fixed at the state level the concept of state regulation of business; deformation in the development of big business and focus on the formal development of the middle and small businesses - are responsible for the increased efforts of the state. The main priority actions of the state in modern conditions should be: a radical restructuring of the relationship and the business sector in the financial sphere; revitalization efforts of the state in promoting development of innovation business sector and the implementation of an innovative breakthrough in the ukrainian economy and changes in formal, declarative fight against corruption and the shadow economy in the effective and real mechanisms to eliminate non-market forms of influence on the economy in general and business in particular.

Keywords: government, the business sector, government regulation of business, especially state regulation of business, the priorities of state regulation of business.

УДК 331.522.4

Сандугей В. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

**НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
НА УКРАЇНСЬКИЙ РИНОК ПРАЦІ**

Стаття присвячена дослідженню наслідків впливу глобалізації на вітчизняний ринок праці, вивченню можливостей регулювання цього впливу.

Ключові слова: ринок праці, глобалізація, трудова міграція, інформаційно-комунікаційні технології, телеробота, інвестування, інфраструктура ринку праці.

XXI сторіччя знаменується тим, що значно посилюється взаємозалежність країн, включаючи їхню економіку, соціальну сферу, екологію, культуру. Ця взаємозалежність і взаємопроникнення, які одержали назву “глобалізація”, дедалі більше визначають стан і напрями розвитку країни. Особливістю глобалізаційних процесів є те, що країни світу існують не ізольовано одна від одної, а характеризуються взаємопроникненням у різні сфери господарського життя. Найбільшу загрозу глобалізація становить для країн що розвиваються, адже саме вони відчувають гостру нестачу людського капіталу, інституцій, господарської інфраструктури, економічних рішень, необхідних для реалізації певних можливостей. Крім того, глобалізація підсилює існуючу глибоку диференціацію в продуктивності праці, доходах, матеріальному добробуті, що зашкоджує рівності можливостей